

Gdańsk, 21.01.2021 r.

Prof. dr hab. Jacek Tebinka
Instytut Politologii, Uniwersytet Gdański,
ul. Jana Bażyńskiego 4
80-309 Gdańsk

Recenzja rozprawy doktorskiej

dr. Krzysztofa Zdulskiego pt. „Turcja a zwycięstwo nad Trzecią Rzeszą. Państwo tureckie w polityce brytyjskiej w latach 1943-1944”, przygotowanej pod kierunkiem naukowym prof. zw. dr hab. Radosława Żurawskiego vel Grajewskiego, Łódź 2020, ss. 254

Krzysztof Zdulski w swojej pracy doktorskiej pt. „Turcja a zwycięstwo nad Trzecią Rzeszą. Państwo tureckie w polityce brytyjskiej w latach 1943-1944” podjął się niełatwego zadania uzupełnienia luki badawczej w historii stosunków międzynarodowych, analizując relacje brytyjsko-tureckie w kluczowym okresie dla przebiegu II wojny światowej, ale także kształtowania powojennego porządku w Europie. Autor recenzowanej pracy doktorskiej ma już spore doświadczenie w studiach nad tą problematyką. Opublikował m.in. na ten temat książkę pt. „Bariera bliskowschodnia. Turcja w polityce Wielkiej Brytanii w latach 1939-1942” stanowiącą wprowadzenie do omówienia relacji pomiędzy obu państwami w latach 1943-1944.

Wybór tematu doktoratu nie budzi zastrzeżeń niezależnie od ograniczenia okresu w którym polityka brytyjska jest analizowana do dwóch lat, ale ważnych, II wojny światowej. Problem polityki Wielkiej Brytanii wobec Turcji jest oryginalny, ale też ważny naukowo. Nie mamy więc do czynienia z mikrografią a z rozprawą, w której podjęto istotny problem badawczy w dziedzinie historii stosunków międzynarodowych. Doktorat liczy 254 stron. Autor starał się udanie zrównoważyć dokładną analizę problemu z unikaniem kronikarstwa.

Cezury chronologiczne pracy są dobrze uzasadnione przez doktoranta. Pierwsza to październik 1942 r., miesiąc pod koniec którego siły alianckie rozpoczęły zwycięsko ofensywę pod El Alamein w Afryce Północnej, co wraz z operacją Torch zmieniało na ich korzyść sytuację strategiczną w basenie Morza Śródziemnego. Nie oznaczało to jednak porzucenia brytyjskich dążeń mających skłonić Turcję do przystąpienia do wojny, a wręcz przeciwnie zachęciło Churchilla do dalszych nacisków na Ankarę.

Cezura końcowa wrzesień 1944 r. rozprawy stanowi jej logiczne zamknięcie. Jest to też przełomowa data, jeśli chodzi o brytyjskie starania wciągnięcia Turcji do wojny. Krzysztof Zdulski trafnie wskazuje na alianckie sukcesy we Francji w tym powodzenie operacji „Dragon” (lądowanie w Południowej Francji) jako czynniki wpływające na spadek znaczenia Turcji w brytyjskiej polityce. W dodatku Armia Czerwona znalazła się na Bałkanach po przejściu Rumunii na stronę aliantów i wkroczeniu do Bułgarii, powodując odwrót Wehrmachtu z Grecji. Zamykało to w praktyce drogę do czynnego udziału Turcji w wojnie nawet, jeśli by do niej przystąpiła, co ostatecznie miało miejsce w 1945 r.

Rozprawa doktorska Krzysztofa Zdulskiego oparta jest przede wszystkim, co zasługuje na szczególne podkreślenie na dokładnej kwerendzie w zasobach The National Archives w Kew. W archiwum tym znajdują się dokumenty brytyjskich władz i instytucji. Autor wykorzystał obficie dokumenty z najważniejszych zespołów archiwalnych: gabinetu wojennego, urzędu premiera, szefów sztabu, War Office i Foreign Office. Pozwoliło mu to na wszechstronne spojrzenie na proces decyzyjny w Wielkiej Brytanii.

W doktoracie Autor spogląda na relacje brytyjsko-tureckie z punktu widzenia Londynu. Nie jest jednak winą Krzysztofa Zdulskiego, że dopiero niedawno władze w Ankarze udostępniły część materiałów archiwalnych tureckiego MSZ z okresu II wojny światowej. Nie dotyczą one jednak bezpośrednio relacji z Wielką Brytanią i innymi mocarstwami. Z kolei kwestia oczyszczenia akt archiwum otomańskiego (do 1919 r.) z materiałów dotyczących zagłady Ormian przez Turcję stawia duży znak zapytania, jeśli chodzi o wiarygodność dokumentów udostępnianych przez władze w Ankarze. Tym niemniej istnieje pewne ograniczone źródło dokumentów tureckich nad którym nie mają one kontroli. Są nim rozszyfrowane przez brytyjskich kryptologów dokumenty tureckiego MSZ, które znajdują się w zespole

Rządowej Szkoły Szyfrów i Kodów (HW 12) w brytyjskim archiwum państwowym. Szkoda więc, że Autor recenzowanej pracy po te dokumenty nie sięgnął, choć trzeba wskazać, iż nie są one w pełni reprezentatywne dla działań dyplomacji tureckiej, a stanowią efekt osiągnięć brytyjskich kryptologów w łamaniu szyfrów dyplomatycznych.

Autor rozprawy nie wykorzystał w pracy zasobów polskiego MSZ z lat 1942-1944 dotyczących relacji rządu RP z Turcją i polityki zagranicznej tego państwa. Znajdują się one w kolekcji dokumentów Hoovera dostępnych online na stronie Szukaj w archiwach. Nie jest to oczywiście najważniejszy materiał do studiowania relacji brytyjsko-tureckich a pomocniczy, ale dyplomacja polska była tymi stosunkami zainteresowana, a ambasador Michał Sokolnicki miał dobre kontakty w tureckim MSZ. Część swoich przemyśleń zapisał we wspomnieniach pt. *Dziennik ankarski 1943–1946* (London 1974), który nie został uwzględniony w bibliografii rozprawy.

Krzysztof Zdulski wykorzystał natomiast w swojej pracy doktorskiej podstawowe wydawnictwa dokumentów brytyjskich, niemieckich i amerykańskich dotyczące analizowanej problematyki. Pomiął jednak ze znanej mu zresztą serii amerykańskich dokumentów dyplomatycznych tomy: *Foreign Relations of the United States: Diplomatic Papers, 1943, The Near East and Africa*, vol. IV, Washington 1964 i *Foreign Relations of the United States: Diplomatic Papers, 1944, The Near East, South Asia, and Africa, The Far East*, vol. V, Washington 1965. Szkoda też, że w doktoracie brak tomów wydawnictwa pt. „Dokumenty wniezionej polityki SSSR” (t. 25, k. 1-2 i t. 26, k.1-2) obejmujących lata 1942-1943. Wprawdzie dokumenty w nich publikowane nie pokazują procesu decyzyjnego w Moskwie, ale zawierają jednak zapisy ważniejszych kontaktów dyplomatycznych turecko-radzieckich. Podobnie brak w bibliografii wydawnictwa zawierającego korespondencję premiera Wielkiej Brytanii z prezydentem USA: *Churchilla Churchill & Roosevelt. The Complete Correspondence volume 1-3*, ed. by Warren F Kimball, Princeton 1984.

Dr Zdulski wykorzystał w swojej pracy dwa tomy „*The Churchill War Papers*” obejmujące lata 1940-1941 stanowiące aktowe uzupełnienie biografii brytyjskiego premiera autorstwa Martina Gilberta i przez niego wydane. Nie znajdziemy w doktoracie jednak kolejnych tomów tej serii dokumentów wydawanych w ostatnich latach, po śmierci Gilberta, pod zmienioną nazwą

„The Churchill Documents”, która została doprowadzona do momentu śmierci brytyjskiego przywódcy. Dokumenty z okresu 1942-1944 znajdują się w tomach 17-20. Trzeba jednak pamiętać, że autor doktoratu korzystał z części akt znajdujących się w tym wydawnictwie, odnajdując je w The National Archives, co w wielu przypadkach pozwala lepiej zrozumieć kontekst podejmowanych decyzji. Trafnie także wskazuje na słabości polskiego tłumaczenia wspomnień Winstona Churchilla pt. „Druga wojna światowa”, z których zresztą korzysta dosyć ostrożnie, choć lepiej byłoby sięgnąć po oryginał dzieła.

W recenzowanej rozprawie wykorzystano podstawową literaturę wspomnieniową brytyjską i amerykańską. Jest ona dosyć niewielka, choć trzeba stwierdzić, że nie wynika to bynajmniej z pominięcia przez Krzysztofa Zdulskiego jakiś znaczących pozycji, ale stosunkowo ograniczonego zainteresowania Turcją wśród brytyjskich polityków, dyplomatów i wojskowych. Na przykład sekretarz Edena Olivier Harvey pomija sprawy tureckie w swoim dzienniku, przynajmniej w części opublikowanej. Podobnie czyni Harold Macmillan minister stanu w latach 1942-1945, który sprawował polityczny nadzór nad operacjami wojskowymi aliantów w basenie Morza Śródziemnego. Ze względu na jego rolę uwzględniłbym jednak jego dziennik pt. *War Diaries: Politics and War in the Mediterranean, January 1943 – May 1945* (London: St. Martin's Press, 1984) i wcześniej wydane pamiętniki pt. *The Blast of War, 1939–1945* (1967).

Bibliografia pracy doktorskiej Krzysztofa Zdulskiego pod względem wykorzystanej literatury przedmiotu zawiera najważniejsze publikacje naukowe w języku angielskim i polskim na temat analizowanego problemu. Wskazuje ona na jego dobrą orientację w dotychczasowym dorobku badaczy, szczególnie anglojęzycznym, zajmujących się stosunkami brytyjsko-tureckimi. Autor uwzględnił w pracy sporo publikacji dotyczących militarnych aspektów II wojny światowej, co jest oczywiście zrozumiałe, ale pominął tomy, poza piątym autorstwa Michaela Howarda, oficjalnej brytyjskiej historii II wojny światowej o strategii: *Grand Strategy: vol. IV i V* Johna Ehrmana oraz o działaniach militarnych z serii *The Mediterranean and Middle East*. Skrócona i uzupełniona wersja zawarta jest w pracy Michaela Howarda pt. „*The Mediterranean Strategy in the Second World War, 1967*”.

Pisząc o tematach związanych z II wojną światową, będącej przedmiotem niezliczonej liczby publikacji nie ma sensu mnożyć w nieskończoność pozycji w

bibliografii pracy doktorskiej. Autor recenzowanej rozprawy nie zdążył sięgnąć po interesującą książkę Onura İsci pt. „Turkey and the Soviet Union During World War II. Diplomacy, Discord and International Relations”, wydaną jesienią 2019 r., ale pominął inne wcześniejsze publikacje dotyczące tej problematyki: książkę Bulenta Gokay, *Soviet Eastern Policy and Turkey, 1920-1991. Soviet Foreign Policy, Turkey and Communism* (2007) oraz artykuł Mustafy Sitki Bilgina i Stevena Morewooda, *Turkey's Reliance on Britain: British Political and Diplomatic Support for Turkey against Soviet Demands, 1943-47*, „Middle Eastern Studies”, 2004, vol. 40, No. 2. Dr Zdulski przywołał w swoje pracy publikacje dotyczące tureckiej polityki zagranicznej i Turcji również autorstwa badaczy z tego państwa, opublikowane w języku angielskim, ale brakuje książek i artykułów o systemie rządów, ideologii, która kształtowała myślenie polityków i wojskowych w Ankarze. Można by też wzbogacić bibliografię o biografie tureckich polityków np. książkę Metina Hepera pt. „İsmet İnönü, The Making of a Turkish Statesman” (Leiden, Brill 1998). Z pozycji, które uzupełniłyby rozprawę trzeba odnotować książkę pod redakcją Neville’a Wylie pt. „European Neutrals and Non-Belligerents During the Second World War” (Cambridge: CUP, 2002). W tej pracy zbiorowej wprowadzie pominięto Turcję, ale daje ona interesujący materiał porównawczy do analizy postaw państw neutralnych w czasie II wojnie światowej. Natomiast za niezасłużone wyróżnienie uważam uwzględnienie przez dr. Zdulskiego książki T. Kisielewskiego pt. „Churchill. Najlepszy sojusznik Polski?” Nie ma ona wartości naukowej. Jeśli już to należałoby sięgnąć po biografie Winstona S. Churchilla autorstwa Roya Jenkinsa, Maxa Hastingsa, Waltera Reida czy szczególnie Carlo D’Este pt. „Warlord: A Life of Winston Churchill at War, 1874-1945”. Wskazane luki czy też podane sugestie uzupełnień w przypadku druku rozprawy, do czego zachęcam, nie zmieniają mojej opinii, że praca uwzględnia najważniejszą literaturę przedmiotu, a przede wszystkim jest oparta o dogłębną analizę źródeł archiwalnych co wpływa na jej dużą wartość naukową.

Autor recenzowanej rozprawy poprzedził postawienie pytań badawczych interesującym wstępem, przywołując spór pomiędzy dwoma historykami z lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych Kazimierzem Rosen-Zawadzkim i Włodzimierzem T. Kowalskim dotyczący śródziemnomorskiej strategii Winstona Churchilla. Biorąc jako punkt odniesienia ten spór naukowy Krzysztof Zdulski stawia umiejętnie podstawowe pytania badawcze we wstępie rozprawy,

starając się wyjaśnić kulisy brytyjskiej polityki wobec Turcji w latach 1942-1944 i miejsce Ankary w wojennej strategii Wielkiej Brytanii.

Praca doktorska Krzysztofa Zdulskiego liczy siedem rozdziałów w układzie chronologicznym. Taka konstrukcja pracy jest właściwa dla zbadania podjętego przez niego ważnego problemu badawczego. Nie dzielił on rozdziałów na mniejsze części, ale ponieważ praca nie jest nazbyt duża, więc zachowana została przejrzystość narracji.

Pod względem metodologicznym rozprawa jest dobra. Autor umiejętnie stosuje różne metody badawcze przedstawione we wstępie. Istotnym narzędziem jest dla niego analiza dokumentów archiwalnych i metoda porównawcza, jak najbardziej odpowiednia dla pracy z historii stosunków międzynarodowych.

Rozdział pierwszy pod tytułem „Turcja w polityce brytyjskiej podczas II wojny światowej w dobie niemieckiej przewagi strategicznej (1939-1942)” stanowi udaną próbę przedstawienia głównych problemów w stosunkach brytyjsko-tureckich w okresie, który Krzysztof Zdulski celnie scharakteryzował jako czas niemieckiej przewagi. Pisał już wcześniej o tym w przywołanej książce. Rozdział ten stanowi udane wprowadzenie do dalszych rozważań o próbach Londynu przyciągnięcia Turcji na stronę aliantów.

W rozdziale drugim pt. „Nowy kurs polityki brytyjskiej wobec Turcji” znajdziemy analizę zmieniających się celów brytyjskiej polityki wobec tego państwa w okresie październik 1942- styczeń 1943 r., a więc w czasie, gdy szczególnie klęska pod Stalingradem oraz odwrót Wehrmachtu z Kaukazu oznaczały przełom w II wojnie światowej i odsuwały groźbę agresji niemieckiej na Turcję, bądź porzucenia przez nią neutralności i przyłączenia się do państw osi. Dr Zdulski analizuje też kwestię czy Churchill traktował koncepcje ewentualnego desantu na Bałkanach w kategoriach militarnych czy też powstrzymania komunizmu, opowiadając się, w moim przekonaniu trafnie, za pierwszą możliwością. Przywołuje też opinię Nicolasa Tamkina, który w swojej wartościowej książce stwierdził, że brytyjski premier po prostu przeceniał w latach 1942-1943 znaczenie militarne Turcji.

W następnym okresie styczeń-czerwiec 1943 r. któremu Krzysztof Zdulski poświęcił trzeci rozdział pt. „Brytyjskie działania na rzecz zaangażowania się Turcji w wojnę przeciwko III Rzeszy”, przedstawił on ewolucję brytyjskiej polityki wobec Turcji, rozpoczynając od niespodziewanej

wizyty Churchilla w Adanie na przełomie stycznia i lutego 1943 r. w trakcie której strona turecka podtrzymała stanowisko, iż jedynie niemiecka inwazja mogłaby skłonić ją do przystąpienia do wojny. Brytyjski przywódca zresztą jeszcze o to zdecydowanie nie zabiegał. Autor trafnie też wskazuje na sceptycyzm brytyjskich szefów sztabu w tej kwestii szczególnie po decyzji, aby po pokonaniu wojsk państw osi w Afryce Północnej przeprowadzić desant na Sycylii i doprowadzić do klęski Włoch. Krzysztof Zdulski zwraca słusznie uwagę w pracy na kwestię obaw Turcji tym razem jednak nie wobec Niemiec, a sojusznika Wielkiej Brytanii - Związku Radzieckiego. W tym kontekście warto by poświęcić trochę miejsca na analizę w jakim stopniu na tę ostrożną postawę Ankary wpływała polityka Stalina wobec rządu RP na wychodźstwie szczególnie po zerwaniu stosunków dyplomatycznych w kwietniu 1943 r. Motyw ten pojawiał się też często w niemieckiej propagandzie skierowanej do państw neutralnych.

Czwarty rozdział recenzowanej rozprawy obejmuje okres od lipca do października 1943 r., a więc czas, gdy brytyjska polityka wobec Turcji znalazła się w cieniu sukcesu aliantów zachodnich jakim było zdobycie Sycylii, desant na południu Półwyspu Apenińskiego oraz rozejm z Włochami oznaczający w praktyce kapitulację. Stworzyło to możliwość, o czym Autor rozprawy szeroko pisze, dla samodzielnej decyzji brytyjskiej o desancie na wyspach Dodekanezu, która to operacja zakończyła się ostatecznie porażką i raczej nie zachęciła Turcji do przystąpienia do wojny z Niemcami. Szkoda jednak, że nie sięgnął po monografię na ten temat Anthony Rogersa, *Churchill's Folly: Leros and the Aegean 1943* (2004).

Dużo miejsca w tej części rozprawy zajmuje analiza aspektów wojskowej współpracy brytyjsko-tureckiej, ilustrująca ograniczoność zasobów Wielkiej Brytanii, gdy w grę wchodziło otwarcie kolejnego frontu w rejonie Morza Śródziemnego. Zabrakło mi na końcu rozdziału wyraźniejszego wskazania skutków fiaska desantu na wyspach Dodekanezu dla starań Londynu o przeciągnięcie Turcji na swoją stronę (jest parę zdań na ten temat w następnym rozdziale).

W rozdziale piątym „Od Moskwy do Kairu – polityka brytyjska wobec Turcji na konferencjach międzysojuszniczych (październik-grudzień 1943 r.)” doktor Zdulski analizuje przebieg brytyjskich starań na konferencjach: moskiewskiej, teherańskiej i dwóch kairskich (rozmowy brytyjsko-tureckie).

Paradoksalnie to nagłe radzieckie żądanie, aby Turcja przystąpiła do wojny wywołało brytyjską wstrzeźliwość, nie wspominając o obawach Ankary co dobrze pokazuje Krzysztof Zdulski. Trafnie też wskazuje, że decyzja na konferencji Wielkiej Trójki w Teheranie o przeprowadzeniu wiosną 1944 r. operacji „Overlord” we Francji, przesądzała kwestię strategii aliantów jak wygrać wojnę z Niemcami, niezależnie od gotowości prezydenta Turcji İsmeta İnönü wyrażonej wobec Churchilla, przystąpienia do wojny z III Rzeszą.

W rozdziale szóstym pt. „Apogeum brytyjskiej presji na Turcję (grudzień 1943-styczeń 1944 r.) Autor rozprawy zajął się ostatnią brytyjską próbą wciągnięcia Turcji do wojny, wychwytyjąc dobrze różnice między głównymi aktorami: premierem, Foreign Office, szefami sztabów i Hughem Knatchbull-Hugessenem ambasadorem Wielkiej Brytanii w Ankarze i starając się dociec powodów niekonsekwencji w postawie Londynu wobec Ankary. Warto byłoby jednak uzupełnić tę interesującą narrację o obszerniejszą analizę niemieckich reakcji na brytyjskie poczynania tym bardziej że w Berlinie znano je częściowo dzięki agentowi „Cicero”, który był lokajem ambasadora Knatchbull-Hugessena o czym Autor rozprawy wspomina.

Ostatni rozdział pracy dotyczy polityki Wielkiej Brytanii wobec Turcji w okresie luty-wrzesień 1944 r. nazwanego przez Krzysztofa Zdulskiego trafnie schyłkiem znaczenia Turcji w polityce wojennej Wielkiej Brytanii, ale obfitującego w wydarzenia także w sferze gospodarczej, o której pisze on szerzej niż w poprzednich częściach pracy. Powodem były starania brytyjskie o zmniejszenie tureckiego eksportu chromitu do Rzeszy. Ku zaskoczeniu Brytyjczyków Ankara zdecydowała w ogóle go zaprzestać co miało istotne znaczenie dla niemieckiej produkcji zbrojeniowej. W kwestii upadku gospodarki III Rzeszy należałoby się odwołać do książki Adama Tooze pt. „The Wages of Destruction: The Making and Breaking of the Nazi Economy” (London: Allen Lane, 2006) dostępnej także w polskim tłumaczeniu.

Niewątpliwym pozytywnym i nowym ustaleniem Krzysztofa Zdulskiego w ostatniej części rozprawy jest zwrócenie uwagi na brytyjskie działania dezinformujące w basenie Morza Śródziemnego, włączając Turcję, których celem było odciągnięcie uwagi Niemców od Normandii jako właściwego miejsca lądowania aliantów zachodnich w Europie w 1944 r. Paradoksalnie, starając się wciągnąć Turcję do wojny, Churchill nie wiedząc, że jego starania są znane Berlinowi dzięki Cicero, przyczyniał się, zupełnie tego nie planując, do

osiągnięcia efektu zmylenia przeciwnika. Autor recenzowanej rozprawy trafnie wskazuje, że wiosną a szczególnie latem 1944 r. znaczenie Turcji dla Londynu, z punktu widzenia strategii wojennej, zmalało niezależnie od pomyślnych informacji nadchodzących z Ankary takich jak zmiana na stanowisku tureckiego ministra spraw zagranicznych czy zerwanie stosunków dyplomatycznych i gospodarczych z Trzecią Rzeszą. Przejście Rumunii na stronę aliantów, szybkie postępy Armii Czerwonej, komunistyczny przewrót w Bułgarii i wycofanie wojsk niemieckich z Grecji połączone z lądowaniem wojsk brytyjskich zamykało kwestię czynnego udziału Turcji w wojnie przeciw Niemcom. Rozprawa Krzysztofa Zdulskiego kończy się w tym miejscu, ale przydałoby się jednak na kilku stronach zarysować stosunki brytyjsko-tureckie w następnych miesiącach i odnotować wypowiedzenie przez Turcję wojny Niemcom w lutym 1945 r. oraz początkową ustępliwość Churchilla wobec radzieckich żądań terytorialnych i strategicznych wobec Ankary, które staną się jednym z przyczyn narodzin polityki powstrzymywania ZSRR przez mocarstwa zachodnie.

Niezależnie od sugestii uzupełnień i uwag krytycznych uważam rozprawę Krzysztofa Zdulskiego pt. „Turcja a zwycięstwo nad Trzecią Rzeszą. Państwo tureckie w polityce brytyjskiej w latach 1943-1944” za wartościową pod względem naukowym i interesującą poznawczo. Dobre podsumowanie ustaleń Autora znajduje się w obszernym zakończeniu.

Do zalet recenzowanej dysertacji Krzysztofa Zdulskiego należy zaliczyć właściwie sformułowany temat badawczy. Wykazał się on dobrą orientacją w materiale źródłowym i nie stroni od samodzielnych wniosków badawczych. Pracę charakteryzuje dobry styl, doktorant pisze ciekawie i co ważne krytycznie. Pojawiają się wątki oceniające Warto jego rozprawę doktorską po uzupełnieniach i poprawkach wydać drukiem najlepiej doprowadzając do końca II wojny światowej. Wypełnia ona lukę badawczą, przynosząc nowe ustalenia naukowe.

Biorąc pod uwagę wszystkie aspekty recenzowanej pracy doktorskiej, stwierdzam, że stanowi ona wartościowe i interesującą rozprawę poświęconą polityce Wielkiej Brytanii wobec Turcji w latach 1943-1944. Dr Krzysztof Zdulski wykazał się odpowiednim warsztatem metodologicznym w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie historia, dobrze wykorzystując zróżnicowane źródła głównie archiwalne, po które obficie sięgnął.

Zaprezentowana w pracy doktorskiej wiedza przez Krzysztofa Zdulskiego wskazuje na bardzo dobrą znajomość przez niego analizowanej problematyki polityki brytyjskiej wobec Turcji w latach II wojny światowej. Posiada on też odpowiednie umiejętności warsztatowe, badawcze i językowe. Autor pokazał również umiejętność uczestniczenia w naukowej dyskusji, konfrontując w pracy swoje ustalenia badawcze z dorobkiem innych naukowców. Wykazał się także zdolnościami analitycznymi, rozwiązując umiejętnie postawione przez siebie problemy badawcze.

Recenzowana praca doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz potwierdza posiadanie przez Krzysztofa Zdulskiego ogólnej wiedzy teoretycznej, a także umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. W myśl obowiązujących przepisów prawnych rozprawa doktorska Pana Krzysztof Zdulski spełnia wymogi dysertacji doktorskiej w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie historia. Wnoszę o dopuszczenie jej Autora do dalszych etapów przewodu doktorskiego i dalsze jej procedowanie zgodnie z przepisami prawa.

Jacek Tebinka

A handwritten signature in black ink, reading "Jacek Tebinka". The script is cursive and fluid, with the first name "Jacek" and the last name "Tebinka" clearly distinguishable.